

Helpt van de Nederlanders ziet idee 'basisinkomen' niet zitten Drie op de tien Nederlanders positief

Meer voorstanders bij 'laag' basisinkomen, 'hoog' basisinkomen krijgt handen niet op elkaar

Terug van weggeweest: het idee van een 'basiskomen'. Heel kort door de bocht houdt dit idee in dat de overheid aan iedere burger een vast (maand)inkomen verstrekt, zonder dat daar een inkomenstoets of werkverplichting tegenover staat. In landen als Canada en Zwitserland is er op lokaal niveau mee geëxperimenteerd - met veelbelovende uitkomsten. In Nederland tonen politieke partijen als D66 en GroenLinks hernieuwde interesse. Aanleiding voor TNS NIPO om Nederlandse burgers te vragen hoe ze tegenover het idee van een basisinkomen staan. Hoewel het begrip welbekend is (bij 70%), zijn vooralsnog meer mensen negatief (50%) dan positief (30%).

Ook nadat mensen worden gewezen op een gedoseerde reeks pro- en contra-argumenten ten aanzien van het begrip basisinkomen, blijft de houding per saldo afwijzend. Dat geldt voor beide varianten die we aan de respondenten voorlegden: een 'laag' basisinkomen, dat onder het niveau van de huidige minimuminkomens ligt. En een 'hoog' basisinkomen, dat voor iedere volwassen Nederlander voldoende is om zonder extra betaald werk rond te komen.¹ Wel is het draagvlak voor een variant met een laag basisinkomen (38% positief, 47% negatief) groter dan voor een variant met een hoog basisinkomen (28% positief, 57% negatief).

1 | Nederlanders per saldo negatief tegenover basisinkomen – meer draagvlak voor 'laag basisinkomen' dan voor 'hoog basisinkomen'

	Hoe staat u tegenover het idee van een basisinkomen (spontaan)	Variant 'laag basisinkomen'	Variant 'hoog basisinkomen'
	%	%	%
Positief	30	38	28
Negatief	50	47	57
Weet niet/ geen mening	20	15	15

'Mensen moeten werken voor hun geld'

Veel Nederlanders vinden dat 'mensen moeten (blijven) werken voor hun inkomen'. Dat is althans de teneur van de toelichting die negatief gestemde mensen geven. De vrees dat de prikkel om te werken - bij zichzelf, maar vooral bij anderen - wegvalt, vindt duidelijk weerklank. Een andere vaak geuite tegenwerping is dat men denkt dat dit idee onmogelijk gefinancierd kan worden. Bezwaren ter rechterzijde van het politieke spectrum lijken hoe dan ook duidelijker door te klinken dan meer links georiënteerde bezwaren. De nadruk ligt veel meer op de vrees voor misbruik dan op de kloof tussen 'kansrijken' en 'kansarmen' die, zoals wel eens door linkse economen geopperd, bij invoering van een basisinkomen mogelijk zal toenemen.

¹ Voor een volledige weergave van de opzet, klik op de link aan het eind van het artikel.

Hieronder enkele citaten van personen die **negatief** staan ten aanzien van het basisinkomen:

- *"Iedereen moet gewoon werken voor zijn inkomen"*
- *"Omdat zo'n regeling angstig veel lijkt op wat in communistische landen gebeurd. Verschil tussen arm en rijk is iets van alle eeuwen!"*
- *"Dat zou betekenen dat ook mensen die absoluut niet WILLEN werken van een inkomen verzekerd zullen zijn, vind ik een slechte zaak: loon naar werken"*
- *"Daar moet de overheid zich niet mee bemoeien. Als mensen geen of een te laag inkomen hebben, komen ze pas bij de overheid terecht"*
- *"Dan gaan de werkelozen helemaal niet meer aan de slag. Het zou dan ook voor mij een overweging zijn om te stoppen met werken"*
- *"Er wordt dan nog meer roofbouw gepleegd op de overheidsfinanciën"*
- *"Nederland wordt dan langzamerhand een luilekkerland. De wil tot persoonlijke ontwikkeling vermindert"*

Ook mensen die positief zijn, hanteren verschillende argumenten. Sommige voorstanders wijzen op positieve ervaringen met experimenten in Canada en Zwitserland, anderen zien dit als een kans om 'rust' of 'gelijke basisomstandigheden' te creëren in 'roerige tijden'. Weer anderen verheugen zich op het feit dat een basisinkomen alle toeslagen en 'administratieve rompslomp' overbodig zou maken, hetgeen 'veel winst oplevert'.

Ter illustratie hieronder een aantal citaten van personen die aangeven waarom ze **positief** staan ten aanzien van het basisinkomen:

- *"Geeft voor veel mensen toch een vorm van rust in deze roerige tijden waarbij flexibele werkzaamheden worden geïntroduceerd. Je kunt de sollicitatieplicht opheffen"*
- *"Gelijkheid, onafhankelijk van opleiding of gezondheid"*
- *"Het maakt alle administratieve en bureaucratische overhead die we nu hebben overbodig"*
- *"Als daarmee het hele toeslagen- en uitkeringsstelsel afgeschaft kan worden, levert dat heel veel winst op"*
- *"Bij een basisinkomen heeft men de keuze om serieus te solliciteren. Met werk meer verdienen is dus een prikkel. Voor mensen, die liever niet werken is een basisinkomen een mogelijkheid, om zonder de belasting van controle van bureaus en overheid toch te kunnen leven. Uiteraard moet er controle blijven op excessen, crimineel of echt asociaal gedrag en misbruik door ongeoorloofd zwart werken"*
- *"Het zit er zo ingebakken, dat we moeten werken, hè. Basis inkomen en als het lukt er eventueel bij werken, als dat kan, dus. Het experiment in Canada werkte, maar is te snel afgebroken. Dit zijn overigens ideeën uit de jaren 90, die echt weer eens aandacht verdienen. Dit kun je echter alleen Europees aanpakken"*
- *"Door de test in Zwitserland ben ik er positief over geworden. Als die er niet was geweest had ik er zeker anders over gedacht"*

Houding wordt gekleurd door eigen portemonnee, levensfase en verwachtingen over economie

De eigen portemonnee, levensfase en verwachtingen over de economie en werkgelegenheid in de nabije toekomst spelen duidelijk mee als het gaat om de houding van Nederlanders jegens het basisinkomen. Als we kijken naar het profiel van mensen die relatief vaak voorstander zijn van een basisinkomen, dan zien we dat jongeren tot 25 jaar oververtegenwoordigd zijn, net als lager opgeleiden, beneden modaal verdienende mensen, ZZP'ers en mensen die somber zijn over de ontwikkeling van de economie en werkgelegenheid in de nabije toekomst.

Kijken we naar het electoraat, dan zien we dat D66- en GroenLinks-stemmers per saldo even vaak voor- als tegenstander zijn en dat SP-stemmers net iets vaker tegen dan voor zijn.

VVD-stemmers zijn mordicus tegen (65%). Ook veelverdieners, hoger opgeleiden en mensen in overheidsdienst zijn per saldo uitgesproken tegen.

Een *hoge* vorm van basisinkomen is, behalve bij jongvolwassenen tot 25 jaar, ook relatief populair bij 55 plussers, lager opgeleiden, zelfstandigen en Nederlanders die beneden modaal verdienen. Afgezien van niet-stemmers en (in mindere mate) SP-stemmers is de achterban van alle partijen duidelijk tegen deze vorm van basisinkomen.

Een *lage* vorm van basisinkomen kan, zoals eerder geschetst, op meer draagvlak rekenen (hoewel nog altijd meer mensen negatief dan positief zijn). Zelfstandigen en D66- en GroenLinks-stemmers zijn per saldo wel positief, terwijl VVD-stemmers milder tegenover deze variant staan. Hier zijn het echter de PVV-kiezers die mordicus tegen zijn (59% negatief). Ook mensen in overheidsdienst en Nederlanders tussen de 35 en 45 jaar zijn duidelijk tegen.

Hieronder de percentages mensen die positief staan tegenover verschillende vormen van basisinkomen, afgezet tegenover stemgedrag in 2012.

2 / Percentages van personen die *positief* zijn over verschillende vormen van het basisinkomen

Stemde in 2012 op:	Totaal	VVD	PvdA	PVV	SP	CDA	D66
	%	%	%	%	%	%	%
Basisinkomen spontaan	30	25	32	24	37	34	40
Variant 'laag basisinkomen'	38	42	43	26	38	41	48
Variant 'hoog basisinkomen'	28	20	27	27	36	24	26

Kijken we naar stemgedrag *nu*, dan vinden we bij D66-kiezers een meerderheid (55%) die positief is over een lage vorm van basisinkomen. Een hoge vorm van basisinkomen krijgt de handen bij deze kiezersgroep echter niet op elkaar (22% positief). Deze vorm ziet ruim de helft van de SP-kiezers (53%) echter wel weer zitten.

Economische somberaars zien vaker iets in het basisinkomen

We vinden een negatieve correlatie tussen vertrouwen in de economie en werkgelegenheid - nu en in de nabije toekomst, en de houding jegens het basisinkomen. Mensen die de huidige economische situatie als negatief kenschetsen, zijn vaker spontaan positief over het basisinkomen (35%). Dat geldt nog sterker voor pessimisten over de nabije toekomst van de economie (39%) en voor mensen die verwachten dat de werkloosheid (verder) zal toenemen (41%).

Het vertrouwen in economisch herstel is op alle fronten gegroeid

De huidige economische situatie is in Nederland de afgelopen jaren niet optimaal, maar het vertrouwen is in vergelijking met anderhalf jaar terug duidelijk gegroeid. Het aandeel Nederlanders dat de economische situatie als 'goed' omschrijft is verdrievoudigd ten opzichte van december vorig jaar (van 5% naar 14%). Een derde (32%) is negatief.

Veelzeggender is het herstel in het vertrouwen wat de aankomende zes maanden betreft. Er zijn nu meer dan twee keer zoveel mensen optimistisch (36%) als pessimistisch (16%).

3 / Duidelijk herstel zichtbaar in het vertrouwen in de huidige economische situatie

<i>Hoe zou u de huidige economische situatie in Nederland omschrijven? Als...</i>	Februari 2013	December 2014	<i>Wat zal, naar uw mening, de economische situatie zijn gedurende de komende zes maanden. Die is...</i>	Februari 2013	December 2014
	%	%		%	%
Goed	5	14	Beter dan nu	17	36
Niet goed, ook niet slecht	35	51	Gelijk aan nu	41	44
Slecht	58	32	Slechter dan nu	40	16
Weet niet/ geen mening	2	2	Weet niet/ geen mening	2	5

Huidige werkgelegenheid nog altijd slecht, wel meer vertrouwen in toekomst.

De Nederlander is in vergelijking met anderhalf jaar geleden nog altijd niet optimistisch over de huidige werkgelegenheid., maar het vertrouwen in een aantrekkende banenmarkt is verdrievoudigd (februari 2013: 10%, december 2014: 29%).

4 / Vertrouwen in een groei van het banenaanbod in de nabije toekomst is verdrievoudigd

<i>Hoe zou u de huidige situatie omschrijven als het gaat om de werkgelegenheid in Nederland? Er zijn...</i>	Februari 2013	December 2014	<i>Wat zal, naar uw mening, gedurende de komende zes maanden de situatie in Nederland zijn als het gaat om de werkgelegenheid? Er zullen...</i>	Februari 2013	December 2014
	%	%		%	%
Veel banen	5	4	Meer banen zijn	10	29
Niet veel, maar ook niet weinig banen	20	27	Evenveel banen zijn	29	35
Weinig banen	73	65	Minder banen zijn	58	31
Weet niet/ geen mening	2	3	Weet niet/ geen mening	4	5

Nederlanders niet hoopvol, maar minder pessimistisch over hun eigen financiële situatie

Een derde van de Nederlanders (34%) verwacht het komende jaar een daling van het eigen inkomen. Dit is wederom een duidelijke voortuitgang ten opzichte van februari 2013, toen de helft (52%) dit nog verwachtte. Toch verwacht slechts een op de acht (12%) erop vooruit te gaan.

5 | Nederlanders hebben ook meer vertrouwen in het eigen inkomen

<i>Als u denkt aan het totale inkomen van uw huishouden op dit moment, wat denkt u dat uw inkomen zal zijn over zes maanden? Dat is...</i>	Februari 2013	December 2014
	%	%
Hoger dan op dit moment	7	12
Hetzelfde als op dit moment	38	48
Lager dan op dit moment	52	34
Weet niet/ geen mening	7	5

Verlagen van belasting op arbeid: enkel als dit betaald wordt uit meevallers

De meerderheid van de Tweede Kamer wil de belasting op de arbeid verlagen. Er bestaat echter onenigheid over de wijze waarop dit gefinancierd wordt. Regeringspartijen VVD en PvdA willen dat deze belastingverlaging uit meevallers betaald wordt, oppositiepartijen CDA en D66 stellen echter dat deze verlaging gefinancierd moet worden door te bezuinigen – ook op sociale zekerheid en zorg, als dat nodig is.

Als het aan twee derde van de Nederlanders ligt, wordt een dergelijk bedrag uit meevallers betaald: slechts 17% opteert voor verdere bezuinigingen (als het nodig is ook op zorg of sociale zekerheid). Ook CDA- en D66-stemmers zijn duidelijk in meerderheid van mening dat een dergelijke belastingverlaging uit meevallers betaald moet worden. VVD-stemmers uit 2012 zijn hier wat minder uitgesproken over.

6 | Geen belastingverlaging ten koste van bezuinigingen op zorg en/ of sociale zekerheid

Stemde in 2012 op:	Totaal	VVD	PvdA	CDA	D66
<i>Als de belasting op arbeid wordt verlaagd, zijn bezuinigingen op zorg en/ of sociale zekerheid nodig om het begrotingstekort niet verder te laten oplopen. Als u moet kiezen, vindt u dan dat:</i>	%	%	%	%	%
Bezuinigen, ook op sociale zekerheid en/ of zorg als dat nodig is	17	36	9	20	26
Dit moet uit meevallers betaald worden, ook als het tekort dan oploopt	66	53	80	64	64
Weet niet/ geen mening	17	11	10	16	11

Onderzoeksverantwoording

- Onderzoeksnummer: D0542.
- Onderzoeksmethode: TNS NIPObase CAWI.
- Aantal respondenten: aan het onderzoek werkten 1.022 Nederlanders (18+) mee.
- Veldwerkperiode: 28 november t/m 1 december 2014.

De steekproef is getrokken op basis van de ideaalcijfers voor geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, regio, sociale klasse en politiek stemgedrag bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 12 september 2012. De resultaten zijn hier ook op herwogen.

Bij verspreiding of publicatie de bron TNS NIPO gebruiken. Voor meer informatie:

Tim de Beer
t. 020 522 53 99/ 06 - 39231175
e. tim.de.beer@tns-nipo.com
twitter @timdebeer79

Josephien de Kraker
t. 020 522 54 27
e. josephien.de.kraker@tns-nipo.com

Opbouw vragen over basisinkomen

1 Heeft u wel eens iets gezien, gehoord of gelezen over de term 'basisinkomen'?

- Ja
- Nee

NOT BACK

2 Het idee van een basisinkomen is als volgt. De overheid verstrekt aan iedere burger een vast (maand)inkomen - zonder dat daar een inkomenstoets of werkverplichting tegenover staat.

Hoe staat u tegenover het idee van een basisinkomen?

- Zeer positief
- Tamelijk positief
- Tamelijk negatief
- Zeer negatief
- Weet niet/ geen mening

3a <als positief> Kunt u uitleggen waarom u positief tegenover het idee van een basisinkomen staat?

3b <als negatief> Kunt u uitleggen waarom u negatief tegenover het idee van een basisinkomen staat?

NOT BACK

Argumenten voor en tegen en beide varianten at random

Het idee van een basisinkomen zou op verschillende manieren ingevuld kunnen worden. Deze varianten brengen verschillende financieringsmogelijkheden met zich mee, met ieder hun eigen voor- en nadelen. Het basisinkomen zorgt er hoe dan ook voor dat alle andere uitkeringen en toeslagen worden afgeschaft.

Voorstanders van een vorm van basisinkomen hanteren diverse argumenten. Zo geven sommigen aan dat de criminaliteit en de bureaucratie (in de vorm van toeslagen en dergelijke) zal afnemen en dat mensen meer voor elkaar gaan zorgen (bijvoorbeeld in de vorm van mantelzorg). Ook zou het

ondernemerschap worden gestimuleerd en stressniveau van mensen in slecht betaalde banen verminderen, omdat mensen altijd een basisinkomen hebben om op terug te vallen.

Dit alles zorgt er volgens de voorstanders voor dat de invoeringskosten op lange termijn terugverdiend worden. Sommige voorstanders zijn voor een laag basisinkomen, zodat de belastingdruk op termijn kan worden verlaagd. Andere voorstanders zijn voor een hoog basisinkomen, zodat iedereen een comfortabel leven kan leiden.

Voorstanders baseren hun argumenten daarnaast op experimenten op lokaal niveau in andere landen.

Tegenstanders van een vorm van basisinkomen hanteren diverse argumenten. Zo denken sommigen dat een basisinkomen de kloof tussen kansarme en kansrijke mensen enkel groter zal maken, omdat kansarme mensen niet de mogelijkheid hebben om het basisinkomen aan te vullen. Een ander argument is dat 'gratis' geld mensen lui zou maken en de prikkel om te werken weg zal nemen.

Verder geven tegenstanders aan dat het invoeren van een basisinkomen in eerste instantie te duur is, en denken zij dat het onzeker is dat deze investering uiteindelijk terugverdiend wordt. Sommige tegenstanders vrezen een laag basisinkomen, waardoor er juist meer arme mensen zullen komen. Andere tegenstanders vrezen een hoog basisinkomen, waardoor de belastingdruk zal toenemen.

Tegenstanders geven daarnaast aan dat eerder uitgevoerde experimenten op lokaal niveau geen garantie kunnen bieden dat het in Nederland ook gaat werken.

VOLGEND SCHERM

Hieronder schetsen we twee mogelijke varianten van het basisinkomen: variant 1 met een laag basisinkomen, en variant 2 met een hoog basisinkomen.

In **variant 1** van het basisinkomen ontvangt iedere volwassen Nederlander een basisinkomen dat onder het niveau van de huidige minimuminkomens ligt. Dit inkomen kan, als mensen dat willen, via betaald werk worden aangevuld.

Deze variant is relatief goedkoop om in te voeren en biedt de mogelijkheid om de belastingdruk (op termijn) te verlagen en een prikkel om te werken. Maar het zorgt mogelijk ook voor financiële problemen bij personen die naast dit basisinkomen niet kunnen werken en weinig steun van hun omgeving hebben, zoals bij sommige arbeidsongeschikten en ouderen het geval kan zijn.

In **variant 2** is het basisinkomen voor iedere volwassen Nederlander voldoende hoog om zonder extra betaald werk rond te komen. Dit inkomen kan, als mensen dat willen, via betaald werk worden aangevuld.

Deze variant zorgt voor bestaanszekerheid voor iedereen, zodat iedereen met zijn of haar tijd kan doen wat men wil. Dat kan in de vorm van betaald werk zijn, maar ook in de vorm van vrijwilligerswerk of mantelzorg. Maar deze variant is ook relatief duur om in te voeren. Dit zou bijvoorbeeld in de vorm van een hogere belastingdruk of door het bijdrukken van extra geld bekostigd moeten worden.

4 Nu u dit alles gelezen heeft: hoe staat u tegenover de volgende varianten van het basisinkomen?

- **Variant 1 – laag basisinkomen**
- **Variant 2 – hoog basisinkomen**

Zeer positief- tamelijk positief- tamelijk negatief- zeer negatief- weet niet/geen mening